

چالش‌های ادامه تحصیل کودکان مهاجر در ایران

همسایه هم مدرسه را دوست دارد

«هیچ کودک افغانستانی، حتی مهاجرانی که به صورت غیر قانونی و بدون مدرک در ایران حضور دارند، نباید از تحصیل بازمانند و همه آنها باید در مدارس ایرانی ثبت نام شوند.» این فرمان رهبری در پاییز سال ۱۳۹۳ است که پس از آن، محمدباقر نوبخت، سخنگوی دولت وقت، قول پیگیری این دستور را داد و چند ماه بعد وزیر آموزش و پرورش نیز مجوز ثبت نام کودکان اتباع خارجی (که عمدتاً افغانستانی بودند) را صادر کرد؛ اما روال اداری آموزش کودکان مهاجر، تنها در ادارات آموزش و پرورش و دفاتر مدرسه‌ها آغاز و پایان نمی‌یابد. پیش از این، گام‌هایی در ابتدا باید از طریق دفتر کفالت این اداره معرفی‌نامه حمایت تحصیلی برای کودکان خانواده‌های افغانستانی صادر شود. در سال شروع این طرح (۱۳۹۴) و سال‌های بعد خانواده‌های بسیاری، چه با اقامت مجاز و چه غیر مجاز، بر گام حمایت تحصیلی را دریافت می‌کنند و تعداد قابل توجهی نیز موفق نمی‌شوند و تا گام می‌مانند. مسیر دسترسی به تحصیل کودکان مهاجر در ایران بسیار پرفراز و نشیب بوده و به نظر می‌رسد چالش‌های این مسیر بیش از هر چیز دیگری تحت تأثیر سیاست‌های کلان بوده است. «آینه‌نو» در این شماره در گفت‌وگو با مدیر پژوهش انجمن «دیاران» (انجمن حامی مهاجران) و مدیر یکی از مدارس ویژه کودکان بازمانده از تحصیل، مشکلات و موانع پیش روی تحصیل دانش آموزان اتباع خارجی را مورد بررسی قرار داده است.

گزارش

وزارت کشور، مردادماه سال ۱۳۹۹ دستورالعمل جدیدی در خصوص چگونگی تحصیل کودکان مهاجر صادر کرد که طبق آن، عملاً کودکان افغانستانی با اقامت غیر مجاز که تا پیش از این در مدارس ثبت نام نکرده‌اند، دیگر قادر به ثبت نام نخواهند بود و نتیجتاً از تحصیل بازمی‌مانند. طبق این دستورالعمل، بر گام حمایت تحصیلی و معرفی به آموزش و پرورش تنها برای کودکان افغانستانی با مدارک اقامتی و یا کودکان مهاجران غیرمجازی که در سال‌های قبل از طرف وزارت کشور بر گام حمایت تحصیلی دریافت کرده‌اند، صادر خواهد شد.

لزوم هموارسازی تحصیل رایگان اتباع خارجی

«بیمان حقیقت‌طلب» مدیر پژوهش انجمن «دیاران» در گفت‌وگو با «آینه‌نو» گفت: «پیش از فرمان مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۳ دانش آموزان مهاجر در ایران که بیش از ۹۵ درصد (بیش از ۳۰۰ هزار نفر) آنها افغانستانی بودند، از حق تحصیل برخوردار نبودند. فرمان رهبری دو تغییر در این مسأله ایجاد کرد. پیش از آن، این تعداد در مدارس ایران شهریه پرداخت می‌کردند و با این فرمان، امکان تحصیل رایگان آنها فراهم شد. تغییر مهم دیگر این بود دانش آموزانی که خانواده‌هایشان مدارک اقامتی معتبر نداشتند نیز امکان تحصیل رایگان برایشان میسر شد.» این مدیر پژوهش انجمن فعال در حوزه مسائل مهاجرت افزود: «تحصیل دانش آموزان فاقد مدرک معتبر دارای فرزند است. گام اول این است که خانواده آنها، اطلاعات خود را در اداره اتباع ثبت کنند و اداره اتباع پس از آن بر گام آبی رنگ حمایت از تحصیلی را صادر می‌کند و پس از آن نیز، آموزش و پرورش افراد دارای این بر گام مجاز به ادامه تحصیل می‌داند.» وی یادآور شد: «بسیاری از خانواده‌ها که در سال‌های اخیر بر گام حمایت تحصیلی را دریافت کرده‌اند، تازه مهاجر نیستند. بخش عمده‌ای از آنها افرادی هستند که مدارک اقامتی آنها منقضی شده و امکان تمدید و ادامه اقامت قانونی آنها وجود ندارد.»

رشد جمعیت مهاجر غیر قانونی در سایه قوانین مهاجرت

حقیقت‌طلب با تأکید بر اینکه بخشی از قوانین مهاجرتی ایران بعضاً مهاجران دارای اقامت قانونی را تبدیل به مهاجران غیر قانونی می‌کند، افزود: «در سال‌های اخیر به دلیل مشکلات داخلی افغانستان، شاهد افزایش روند مهاجران جدید و تبع آن متقاضیان بر گام حمایت تحصیلی در کشور بودیم. از سوی دیگر، برخی از مهاجران که حضورشان قانونی است، بعد از مدتی ناخواسته به جهت غیر قابل تمدید بودن ویزا، فرایند نامناسب تمدید اقامت، تبدیل وضعیت کارت آمایش مشروط به داشتن پاسپورت و گاه تعطیلی ناگهانی سفارت افغانستان، مهاجران در ایران را یادآور کرده است؛ چرا که مدارک اقامتی‌شان در ایران باطل شده و از سوی دیگر نیز نمی‌توانند از کشور افغانستان مدرک جدید دریافت کنند و در نهایت ناخواسته به مهاجران غیر قانونی تبدیل می‌شوند.» وی تصریح کرد: «سیاست‌ها و بعضاً قوانین جاری در خصوص مسائل مهاجرت در کشور نتوانسته پاسخگوی مسئولان امر نیز بر این است که با برخی مانع تراشی‌ها و یا اهرم «بر گام حمایت تحصیلی» از مشکلات در این حوزه بکاهند. این است که ثمره پیاده‌سازی سیاست عدم صدور بر گام حمایت تحصیلی برای تازه مهاجران به نوعی راه تحصیل کودکان اتباع خارجی را در کشور سدی می‌کند.»

تجربه مدارس خودگردان مهاجران افغانستانی

نادر موسوی، مدیر مدرسه فرهنگ و خانه کودکان آفتاب درباره تجربه مدارس خودگردان مهاجران افغانستانی در ایران گفت: «مدارس خودگردان در ایران که با تغییر سیاست‌ها با موانع متعددی روبرو شده بودند، با همت بسیاری از جوانان و به‌ویژه بانوان افغانستانی نقش بسیار زیادی در ارتقاء سطح سواد کودکان مهاجر داشته و با تربیت نیروی انسانی متخصص در زمینه آموزش، هویت‌بخشی، کاهش آسیب‌های اجتماعی جامعه مهاجر و میزبان، جامعه‌پذیری صحیح و در نهایت آماده‌سازی برای بازگشت و شکل‌گیری تشکلهای سازمان‌های اجتماعی و... گام‌های مهمی برداشتند.» موسوی با مروری بر روند شکل‌گیری این

مدارس در ایران افزود: «مدارس خودگردان مدرسی است که به‌دست تحصیلکردگان مهاجر افغانستانی و به‌ویژه بانوان در یک اتاق از خانه‌شان، منازل مسکونی اجاره‌ای، مساجد و... تشکیل می‌شد.» وی تشریح کرد: «فعالیت این مدارس از همان نخستین روزهای مهاجرت به ایران در دهه ۶۰ آغاز و با وضع قوانین مهاجرتی و محدودیت تردد و محرومیت کودکان مهاجر از نامنوبسی در مدارس، شکل جدی‌تری به خود گرفت. در دهه ۷۰ و ۸۰ نیز با توجه به شرایط، چرا که با وضع قوانین محدودکننده و همچنین سختگیری در دادن مدارک اقامتی به مهاجران و خانواده‌هایی که با بحران جنگ‌های داخلی و طالبان، تازه به ایران می‌آمدند بسیاری از کودکان از رفتن به مدرسه محروم شدند. بدین ترتیب مدارس ذکر شده در این ایام و از سوی بسیاری از معلمان افغانستانی که تازه به ایران مهاجرت کرده بودند و همچنین تحصیلکردگانی که در حال اخذ دیپلم و در سال‌های آخر دبیرستان بودند، شکل گرفت. نظام آموزشی اکثریت این مدارس نیز مبتنی بر همان کتاب‌های درسی ایران بود که در کنار آن تاریخ و جغرافیای افغانستان هم تدریس می‌شد.» به گفته موسوی، مدارس خودگردان مهاجران راهی توان مستقل‌ترین و کارآمدترین نهادی دانست که از سوی خود مهاجران تأسیس شده و فعالیت آنها به دور از هرگونه خشک‌خطی‌های قومی و مذهبی و نژادی بوده است.

سرگردانی اتباع خارجی در میان دفاتر کفالت

فاطمه خاوری، مدیر مدرسه جویندگان دانش (ویژه کودکان بازمانده از تحصیل) در گفت‌وگو با «آینه‌نو» در خصوص مشکلات پیش روی تمدید و یا صدور بر گام جدید حمایت تحصیلی به دانش آموزان افغانستانی گفت: «وضعیت پیش رو نشان‌دهنده ناهماهنگی در صدور بر گام حمایت تحصیلی است و ضعف در اطلاع‌رسانی قبل از اجرای دستورالعمل‌های جدید در این خصوص مشکلات را دوچندان می‌کند. بعضاً مردم هنگامی مطلع می‌شوند که طرح به اتمام رسیده و این مسأله باعث می‌شود تا تعداد زیادی از کودکان همچنان از تحصیل بازمانند.» وی ادامه داد: «چون مدارک مورد نیاز از قبل اعلام نمی‌شود،

مدارس خودگردان را بهتر بشناسید

خاوری با اشاره به اینکه بسیاری از کودکان تحصیل کرده در مدارس خودگردان فاقد کارنامه‌ای با مهر آموزش و پرورش هستند، افزود: «این مسأله نیز مانعی برای گرفتن بر گام حمایت تحصیلی است؛ اگر چه بعضی از مناطق در این خصوص همکاری لازم می‌کنند، اما در بیشتر موارد این کارنامه‌ها به رسمیت شناخته نمی‌شوند.» وی در بیان راهکار مؤثر در این زمینه تأکید کرد: «اگر مدارس خودگردان از طرف آموزش پرورش به رسمیت شناخته شوند، زمینه ساماندهی این مدارس با کمک مسئولان مربوطه و آموزش پرورش فراهم شود، ماهیت آنها شکل رسمی و قانونی پیدا خواهد کرد و مشکل پیش رو برطرف خواهد شد.» این مدیر مدرسه جویندگان دانش یادآور شد: «تاگفته‌نماند این مشکلات بیشتر برای دانش آموزانی است که خواهان ادامه تحصیل در مدارس دولتی هستند و در حین تحصیل تغییر مکان آموزشی می‌دهند که این مسأله مستلزم دریافت بر گام حمایت تحصیلی است. اگر دانش آموزانی تا پایان کلاس دوازدهم در این مدارس درس خوانده باشند، این مشکل را نخواهند داشت؛ چون دیپلم آنها به صورت بین‌المللی است و حتی می‌توانند ادامه تحصیل دانشگاهی نیز در روند تحصیلی خود داشته باشند.»

مهین داوری

روزنامه‌نگار

بسیاری از خانواده‌ها که در سال‌های اخیر بر گام حمایت تحصیلی را دریافت کرده‌اند، تازه مهاجر نیستند. بخش عمده‌ای از آنها افرادی هستند که مدارک اقامتی آنها منقضی شده و ادامه اقامت قانونی آنها وجود ندارد

نکته

آسیب‌ها و مزایای ...

ادامه از صفحه ۱۰

... چارچوب‌های آموزشی سلب و سخت ۱۰۰ ساله کشور را در هم بشکنند و «آموزش، همه جا، همه وقت، برای همه» را محقق کنند، اما دستاوردهای دو سال اخیر در حوزه تعلیم و تربیت به وضوح شکست این رؤیاهای محقق نشده را نشان می‌دهد. شاید یکی از بهترین درس‌هایی که می‌توان از همه‌گیری کرونا آموخت، این باشد که بدون زیرساخت‌های کامل و پیش‌بینی همه‌جانبه موضوع، نمی‌توان طرحی به بزرگی «مجازی کردن تعلیم و تربیت» را اجرایی کرد. اکنون با گذشت زمان و پیشرفت‌هایی که علم پزشکی با ساخت واکسن پیش پای مافقرار داده، جوامع مختلف به تدریج با مصون کردن معلمان حرکت به سمت آموزش حضوری را آغاز کرده‌اند. در کشور ما نیز واکسیناسیون معلمان در حال انجام است و متولیان امر آموزش و پرورش کشور، آغاز دوران گذار از آموزش مجازی به حضوری را، با عنوان «آموزش ترکیبی» اعلام کرده‌اند. به نظر می‌رسد ترکیب آموزش‌های حضوری و غیر حضوری بهترین گزینه برای بازگشایی مدارس در سال تحصیلی جدید باشد؛ به این صورت که دانش آموزان هر کلاس در دو یاسه گروه، دسته‌بندی می‌شوند و هر گروه تنها یک یا دو روز در مدرسه حضور پیدا می‌کند و در سایر روزهای هفته، دریافت دروس جدید و انجام تکالیف را از طریق مدرسه تلویزیونی و شبکه شاد پیگیری می‌کند.

به‌رغم شکست واضح رؤیای آموزش از راه دور و به شکل مجازی، شاید رها کردن این شیوه آموزشی و ترک کامل آن اشتباه بعدی باشد که باید از آن اجتناب کرد. نادیده گرفتن تلاش‌های انجام شده و بلااستفاده گذاشتن دو سال تجربه آموزش از راه‌هایی چون اپلیکیشن شاد و زحمات کادر آموزشی کشور، هدر دادن تلاش‌های آنهاست است که در این دو سال مشقت زیادی متحمل شدند تا طرحی مانند شاد ایجاد شود و گسترش یابد. شبکه اجتماعی دانش آموز (شاد) بزرگترین اپلیکیشن تعاملی کشور است که توسط تیم فنی همراه اول برای وزارت آموزش و پرورش پیاده‌سازی شده است. یکی از کارهای ضروری در خصوص این اپلیکیشن، گردآوری تجربیات استفاده‌کنندگان و خاطرات معلمان دانش آموزان حین استفاده از این اپلیکیشن است تا از این طریق ضمن رفع باگ‌ها و اشکالات نرم‌افزاری، نسخه جدید آن به‌روزرسانی شود. اگر چه هیچ مکانی نمی‌تواند جای مدرسه و هیچ ابزاری هم نمی‌تواند جای معلم را برای دانش آموزان بگیرد، اما اپلیکیشن شاد همچنان می‌تواند به عنوان یک ابزار کمک آموزشی قوی، به کادر آموزشی و دانش آموزان کمک کند. از همه اینها گذشته، کسی نمی‌تواند تضمین کند که خدای ناکرده، همه‌گیری دیگری در ماه‌ها و سال‌های آینده در پیش نباشد. از این رو، باید این احتمال را همواره در نظر داشت که شاید معلمان و دانش آموزان ناچار باشند دوباره به شبکه آموزشی شاد به عنوان بهترین و قوی‌ترین راه آموزشی در کشور اتکا کنند. کسی از آینده خبر ندارد.

سال ۱۳۹۶ به ۱۳۹۷ بیش از ۱۲۰ هزار تولد کاهش یافته و در ۳۰ سال آینده بیش از ۳۰ درصد از جمعیت ایران در گروه سنی بالای ۶۰ سال قرار خواهند گرفت و در واقع کشور جمهوری اسلامی ایران به سمت سالم‌خوردگی و پیر شدن پیش می‌رود. -در حال حاضر ۱۳ میلیون جوان مجرد در کشور داریم که امکان ازدواج را پیدا نکرده‌اند و به طور کلی تمامی این اعداد خبر از تخریب ساختار جمعیت کشور را می‌دهند؛ به طوری که اگر عاجلاً همه مسئولان کشور، کارشناسان و مدیران وارد میدان نشوند، با بحران جدی جمعیتی روبرو خواهیم شد. بادی می‌کنیم از یکی از اساتید بزرگ و پیشکسوتان نظام سلامت که تأکید ویژه دارند جمعیت مسأله‌آور ژانس کشور است. -از جمله نخستین و مهم‌ترین گام‌هایی که دولت و برنامه‌ریزان برای

اجرای سیاست‌های کلی جمعیت باید مدنظر قرار دهند، اجماع و توافق بین مقامات سیاسی، مسئولان، برنامه‌ریزان و رسانه‌ها است. میل به چنین اجماع و توافقی بدان سبب اهمیت دارد که باعث می‌شود اعتماد و مشارکت تمامی گروه‌های مؤثر و تعیین‌کننده در تنظیم و اجرای این قبیل راهکارها و سیاست‌ها جلب شود. به این فهرست می‌توان گروه‌های دیگری مانند جمعیت‌شناسان، متخصصان علوم سیاسی و اقتصادی و سایر اندیشمندان، فعالان اجتماعی و بخصوص سمن‌ها را نیز اضافه کرد؛ چرا که دانش و تخصص آنها می‌تواند در افزایش کیفیت مباحثات و گفت‌وگوهای عمومی و نهایی تنظیم سیاست‌ها و راهکارهای مناسب و حتی برای نظارت و پیگیری چگونگی اجرای سیاست‌ها نقش بسیار مهم و مفیدی ایفا کند.

در نامه ای به رییس جمهوری اعلام شد

رشد جمعیت ایران ۲۵ سال دیگر منفی می‌شود

منعکس است و با عنایت به اینکه موضوع جمعیت دارای ابعاد مختلف علمی، اقتصادی، اجتماعی، امنیتی، فرهنگی و محدودیت زمانی است، نباید تأثیر هیچ‌یک از ابعاد بر ساختار جمعیتی کشور نادیده گرفته شود؛ مطالب ذیل جهت استحضار ارائه می‌شود: - طی ۷۰ سال گذشته نرخ باروری کلی در جهان و ایران به نصف تقلیل پیدا کرده و در تحقیقات مختلف نرخ باروری در ایران از ۱٫۷ تا ۱٫۸ مطرح شده که جملگی زیر سطح جانشینی است. رشد جمعیت ایران در سال ۱۴۲۵ منفی می‌شود. تعداد تولدهای کل کشور طی

انجمن سلامت خانواده ایران در نامه‌ای به رییس جمهوری با اشاره به منفی شدن رشد جمعیت ایران در سال ۱۴۲۵ و قرار گرفتن بیش از ۳۰ درصد جمعیت ایران در گروه سنی بالای ۶۰ سال طی ۳۰ سال آینده و پیر شدن کشور، برای اجرای سیاست‌های کلی جمعیت اعلام آمادگی کرد. عدرا یزدانی پور نوشت: «اهمیت مقوله مدیریت جمعیت در جمهوری اسلامی ایران در سیاست‌های کلی جمعیت ابلاغی شده از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

گزارش